

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Московчук Дмитро Олександрович

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ
КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ 179

Павлова Юлія Сергіївна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ В УМОВАХ
СУДОВОЇ РЕФОРМИ 182

Полуніна Ольга Олександрівна

ЦИФРОВІ ДОКАЗИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРОБЛЕМИ ДОПУСТИМОСТІ,
ДОСТОВІРНОСТІ ТА ОЦІНКИ 185

Полюк Юлія Іванівна

ПИСЬМОВА КОНЦЕНТРАЦІЯ МАТЕРІАЛУ СПРАВИ ТА CASE MANAGEMENT ЯК НАПРЯМКИ
АДАПТАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ПЕРІОД
ВОЄННИХ ТА ПОСТВОЄННИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ 187

Притуляк Валерій Миколайович

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ
РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ 191

Цал-Цалко Юлія Юліївна

СУТНІСТЬ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ 193

Яніцька Інна Анатоліївна

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА 197

Боярчук Віталій Вікторович

ЩОДО УЧАСТІ ДЕРЖАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ 199

Волков Максим Сергійович

МІЖНАРОДНІ АКТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНСТИТУТ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ У
СПРАВАХ ПРО ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ОКРЕМІ АСПЕКТИ 201

Кисельов Вадим Костянтинович

СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ОСОБЛИВОСТІ
ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 205

Пересипко Дмитро Володимирович

УЧАСНИКИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ ТА УЧАСНИКИ СПРАВИ: ПРОБЛЕМИ
РОЗМЕЖУВАННЯ 209

Сатановська Олена Валентинівна

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОЗОВІВ ПРО ЗАХИСТ ЖИТЛОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ 213

Снітко Андрій Сергійович

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ЮРИДИЧНОЮ АРГУМЕНТАЦІЄЮ ТА СУПЕРЕЧЛИВОЮ
ПРОЦЕСУАЛЬНОЮ ПОВЕДІНКОЮ 215

**СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ**

Харитоновна Олена Іванівна

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ» І ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
ОСВІТНИХ ВІДНОСИН 219

Ульянова Галина Олексіївна

ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗА ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО
АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ» 222

Бааджи Наталія Пилипівна

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ 225

Галунова Лариса Ігорівна

ТЕХНОЛОГІЇ ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ОБМЕЖЕННЯ
ОБОРОНОЗДАТНОСТІ 228

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

9. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від 11 трав. 2011 р. (Конвенцію ратифіковано із заявами Законом № 2319-IX від 20.06.2022). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

10. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 року. № 2229-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 року. № 8073-X. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

12. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 06.12.2017 року № 2227-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>

13. Волкова Н. В. Захист сімейних прав та інтересів дитини у цивільному судочинстві : дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2022. 444 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/23333>

Ключові слова: домашнє насильство, обмежувальний припис, захист прав людини, міжнародно-правові стандарти, запобігання насильству, судова практика, цивільне судочинство.

Key words: domestic violence, restraining order, human rights protection, international legal standards, prevention of violence, judicial practice, civil justice.

Кисельов Вадим Костянтинович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу,
суддя Пересипського районного суду м. Одеси*

СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В судовій практиці та згідно вимогам ЦПК України доказування не може ґрунтуватися на припущеннях, а суд встановлює наявність або відсутність певних обставин (фактів) на основі оцінки доказів, які містять інформацію щодо предмета доказування. Отже необхідно вести мову про певний «стандарт доказування» у цивільному процесі, відповідно до якого суд вважає фактичну обставину доведеною.

Як зазначає І. О. Бут, «стандарт доказування – це мінімальний, пороговий ступінь суб'єктивної впевненості, переконаності судді (присяжних) в істинності спірного факту, коли суд доходить або повинен доходити висновку про достатність доказів і визнання тягара доведення виконаним; при досягненні цього порогового рівня тягар спростування переноситься на опонента, і якщо той своїми контрдоказами не знизить впевненість суду нижче рівня стандарту доказування, суд буде виходити з визнання факту встановленим» [1, с. 228]. У радянському цивільному процесі об'єктом судового пізнання була об'єктивна істина, і був лише один «стандарт доказування» – внутрішнє переконання судді [2, с. 137]. Д. Д. Луспеник вважає, що «фактично аналогом стандарту доказування у вітчизняному цивільному судочинстві є внутрішнє переконання судді під час оцінки доказів» [3]. І. В. Андронов зазначає, що «у сучасному цивільному процесуальному праві України покладення на суд обов'язку встановити об'єктивну істину та пов'язувати з нею обґрунтованість судового рішення не вбачається можливим з огляду на посилення засади змагальності судового процесу й неможливості суду проводити розслідування обставин справи за власною ініціативою» [4]. Н. В. Волкова, аналізуючи судову практику, робить висновок, що «стандарт доказування «баланс ймовірностей» використовується і в судовій практиці, і в науці цивільного процесуального права, однак фактично відсутнє розуміння сутності стандарту доказування, його правової природи. Також не передбачено, яким чином він повинен застосовуватися і наслідки його застосування у судовій практиці» [5, с. 147].

У постанові від 18 березня 2020 р. у справі № 129/1033/13 Велика Палата Верховного Суду наголошувала «на необхідності застосування передбачених процесуальним законом стандартів доказування та зазначала, що принцип змагальності забезпечує повноту дослідження обставин справи. Зокрема, цей принцип передбачає покладення тягара доказування на сторони. Водночас цей принцип не створює для суду обов'язок вважати доведеною та встановленою обставину, про яку стверджує сторона. Таку обставину треба доказувати таким чином, аби реалізувати стандарт більшої переконливості, за яким висновок про існування стверджувальної обставини з урахуванням поданих доказів видається вірогіднішим ніж протилежний. Тобто певна обставина не може вважатися доведеною, допоки інша сторона її не спростує (концепція негативного доказу), оскільки за такого підходу принцип змагальності втрачає сенс» [6].

В. П. Сокалюк виділяє наступні стандарти доказування: поза розумним сумнівом («beyond a reasonable doubt»); обґрунтована підозра («reasonable suspicion»); достатня підстава або ймовірна причина («sufficient reason» or «probable cause»); переконання за більшої вірогідності («conviction with greater probability»); вагоме (тверде) переконання («strong conviction»); зрозумілі (ясні, чіткі) та переконливі докази («clear and convincing evidence»); перевага доказів («preponderance of the evidence»); баланс імовірностей («balance of probabilities»); розумний ступінь достовірності («reasonable degree of credibility» [7].

В цивільному судочинстві, як правило, використовують три основні стандарти доказування [8; 9]:

1) понижений стандарт «*prima facie*», коли стороні достатньо надати докази, достатні щоб хоча б на перший погляд (*prima facie*) допустити, що факт, який підлягає доказуванню, міг бути. Даний стандарт застосовується для встановлення фактичних підстав при розгляді заходів забезпечення позову. Як зазначають О. В. Скупінський, В. І Гніденко «у випадках, коли лише органи держави-відповідача мають доступ до інформації, яка може підтвердити або відхилити заяви заявника, на них лежить тягар доказування, ситуація, коли органи держави-відповідача зобов'язані надати повні та переконливі пояснення щодо справи. Якщо держава-респондент не подає необхідну інформацію без достовірних та поважних причин такої поведінки, ЄСПЛ має право вважати аргументи заявника обґрунтованими [10, с. 111]. Хоча деякі дослідники і не визначають «*prima facie*» як самостійний стандарт доказування, на якому ґрунтується вирішення справи, все ж визначають, що він є ключовою вимогою, яку треба позначити перш ніж застосувати тягар або стандарт доказування. Тільки за наявності *prima facie* випадку порушення права тягар доказування має бути визначений точніше [11, с. 57].

2) симетричний «баланс ймовірностей», у такому разі обставина вважається такою, що настала у випадку, якщо подані докази більш переконливо свідчать про ймовірність настання певного факту, ніж докази, що свідчать про зворотнє. Інколи його називають «стандарт переваги більш вагомих доказів» (*preponderance of the evidence*). «баланс ймовірностей «об'єктивізує» доказування – суд не просто посиляється на своє внутрішнє переконання (адже незрозуміло, яким чином переконання було сформоване, чи не є таке переконання проявом психоемоційних особливостей судді тощо), а спирається на певні зовнішні орієнтири, щоб сторонній спостерігач, ставлячи себе на місце судді, міг так само дійти висновку, що певний факт є більш ймовірний» [1, с. 229];

3) підвищений «чіткі і переконливі докази» (*clear and convincing evidence*), тобто надання чітких і переконливих доказів, які б свідчили про настання обставин. Але такий стандарт не наближається за ступенем достовірності до питомо кримінального стандарту доказування «поза розумним сумнівом» (*beyond a reasonable doubt*).

Вважаємо, що у справах щодо встановлення факту знищення або пошкодження майна, особливо, яке перебуває у районах бойових дій, або тимчасово окупованої території після 24 лютого 2022 р., а також відшкодування завданої шкоди необхідно виходити з пониженого стандарту «*prima facie*» тобто, якщо очевидні факти свідчать про можливе пошкодження або знищення майна. Отже суд у таких справах повинний встановити наступні обставини:

1) чи є заявник особою, якій завдано шкоду. В даному випадку підлягає доведенню факт, що саме заявник, а не будь-яка інша особа, має право на відшкодування шкоди;

2) чи підтверджується факт спричинення шкоди, а саме військовими діями, терактами, протиправними діями та ін.. Встановлення причини пошкодження або втрати майна має пріоритетне значення чи має право заявник на отримання компенсації, оскільки, якщо шкода не пов'язана з обставинами, які визначені Законом № 2923-IX, то у відсутні підстави для визнання такого факту;

3) чим підтверджується наявні права заявника на пошкоджене або знищене майно. Саме даний факт інколи буває проблематичним, наприклад у разі знищення документів, якими дані факти підтверджувались. В якості доказів за стандартом *prima facie* позивач повинен надати відомості або документи, які підтверджують, що майно йому належало на право власності або перебувало у користуванні (фото, відеофіксацію пошкоджених чи знищених об'єктів, пояснення свідків, повідомлення з преси, або інформаційні повідомлення з органів ДСНС, органів поліції, наявні у позивача фрагментарні докази наявності у нього права власності (копії технічних паспортів, укладених у якості орендодавця договорів оренди тощо). У цьому випадку тільки сукупність доказів, може свідчити про належні права, але в будь-якому разі необхідно будь-яке документальне підтвердження даних прав.

Список використаних джерел:

1. Бут І. О. Використання стандарту доказування «баланс ймовірностей» у судовій практиці. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 4. С. 227-233.
2. Рябенко Ю. Ю. Стандарт доказування цивільному процесуальному праві: постановка проблеми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 136-139. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/35>.
3. Луспенік Д. Д. Доказування у цивільному процесі: що нового у ЦПК та чому суд наділений правом витребування доказів. *Верховний Суд*. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/622362>.
4. Андронов І. В. Категорія «істина» та обґрунтованість судового рішення в цивільному процесі. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2017. № 4. С. 34-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2017_4_6.
5. Волкова Н. В. Стандарт доказування «баланс ймовірностей» у цивільному судочинстві: окремі аспекти. *Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 трав. 2025 р.) : у 2 т. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2025. Т. 2. С. 145-148. URL: <https://hdl.handle.net/11300/30505>.
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18 березня 2020 р. у справі №129/1033/13. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88952196>.
7. Сокалюк В. П. Існуючі стандарти доказування та внутрішнє переконання судді при ухваленні рішень по справі. *Організаційно-правові аспекти досудового слідства*. 2024. № 1. С. 182-189. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2024/1/31.pdf>.

8. Боярчуков М. Стандарти доказування у позовах про стягнення збитків. *Юридична газета*. 23.08.2024. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/standarti-dokazuvannya-u-pozovah-pro-styagnennya-zbitkiv.html>.

9. Томаров І. Стандарт доказування при доведенні збитків. *Василь Кісіль і Партнери*. 30.01.2020. URL: <https://vkp.ua/publication/standart-dokazuvannya-pri-dovedenni-rozmiru-zbitkiv>.

10. Скупінський О. В., Гніденко В. І. Prima facie докази у практиці ЄСПЛ. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2020. №1 (39). С. 110-118. URL: <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2020-39-1-110-118>.

11. Hansen Alexandra Ellen. Facts Before the European Court of Human Rights How does the European Court of Human Rights (ECtHR) contend with facts, and how can principles of scientific method be used to critique the factual analyses by the ECtHR in its case-law? Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2022. 201 p. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/hansen-2022-facts_before_the_ecthr.

Ключові слова: цивільний процес, стандарти доказування, тягар доказування, баланс ймовірностей, prima facie, відшкодування шкоди, воєнні дії.

Key words: civil procedure, standards of proof, burden of proof, balance of probabilities, prima facie, compensation for damages, armed conflict.

Пересипко Дмитро Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу*

УЧАСНИКИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ ТА УЧАСНИКИ СПРАВИ: ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю чіткого розмежування понять «учасники судового процесу» та «учасники справи» у цивільному судочинстві України, що має важливе значення для правильного застосування норм ЦПК України. Після реформування процесуального законодавства у 2017 році виникли дискусійні питання щодо відмежування представника від учасників справи, а також визначення місця органів та осіб, які звертаються до суду в інтересах інших осіб, що потребує додаткового наукового осмислення.

Відповідно до положень ЦПК України, до учасників судового процесу належать учасники справи, представники та інші учасники судового процесу. Стаття 42 ЦПК України визначає склад учасників справи залежно від виду провадження, а саме: у позовному провадженні – сторони та треті особи, у наказному провадженні – заявник і боржник, в окремому провадженні – заявники та заінтересовані особи. У справах щодо оскарження рішень третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу, а також видачі виконавчих документів, учасниками справи визнаються сторони відповідного розгляду та інші особи,